

Christelijke
zelve Chris-
met Chris-
tsgeleerde.
e opgeleid,
er ongodis-
tud van de
sympathien,
beginsel in
de, dat alle
gelijk, alle
enen alleen
chap alleen
verheven
an de vol-
ds. Hetzij
loet het ter
rechts weten-
fods. In de
ginsel, niet
tette. Zie-
as doen en
tinderen en
onderwijs in

nym schrij-
s onder den
wetenschap
niversiteit",
in het licht
la door den
ge woorden
evolen —
tot motto:
", en is er
reeds aan-
Christelijk
p, juist ook
n zoo zeer
nbaar niet
die zich aan
vanschen te
zelve, kan
geven, kan
ieden dienst

tot veler
de dank
ke hij zelf
aten zegen

HOVV.

Fortuin te
oe. Comité
oe, door den
kerk f. 12;
issant f. 59;
wkoop van
den heer
7.20; door
van N.
an de Ned.
an idem te
door het
loer heeren
ollectanten
te Kralin-
geman te
ns Meij. B.
f. 6; samen
te Rotter-
t van den
te Arnhem,

te Kollum

lam geol-

gekomen:
Zeist, van
den heer
f. 3.
meest. r.

m.

R.

ereeniging
disponeert.

ANDT,
F. J. P.
IEFDE,
RIJLE,
WEBB,
hrijvers

n:

f. 2.40

en.

130.

12

f. 2.50.

f. 6.30

aan

breedt

AM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Jun 1831 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag vóór namiddag te 12 ure worden ontvangen, komen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking.

Zondag 15 Februari 1891. N°. 686.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f. 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirectoren en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertenties: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elke regel meer 16 Cent.
Aanvragen en verzending van bedragen en Verlagen van Verzekeringen 10 Cent per regel.

Van de Mis ZONDAGSDEELING XXX.

Hij neemt het eerste weg,
om het tweede te stellen.
Hebr. 10:9.

III.

Hetgene de Roomsche kerk in zake de Mis leert, onderstelt zulk een ontzettend wonder, dat, zoo dit wonder metterdaad plaats greep, een iegelijk die de Mis niet eerde en niet in aanbidding voor de hostie neerknielt, schuldig zou staan aan gansch goddeloos verachting van het heilige Gods.

Doch ook omgekeerd, indien dit wonder in de Mis niet werkelijk, maar veracht en slechts denkbeeldig is, dan wordt een iegelijk die er aan geloof en voor de hostie neerknielt, het slachtoffer van een misdading zonder wedergade en maakt zich schuldig aan stuitende afgoderij.

Het is ons niet om harde woorden te doen, maar nimmer mag over en weer de moed onderdrukt, om de zaak bij haar naam te noemen. En nu spreekt het toch vanzelf, dat bijaldien hetgene in de hostie wordt opgeheven waarlijk, wezenlijk en werkelijk het lichaam en bloed niet alleen, maar ook de ziel en de Godheid van Christus Jezus is, elke weigering om hem te aanbidden als een gansch goddeloos verachting van den Zoon Gods is te beschouwen.

Zoo en niet anders moet dus elk goed Roomsche oordeelen over elk Protestant, die hij zij den Luthers of Gereformeerde, niet aan de transsubstantie geloof en dus ook weigert te erkennen, dat de opgeheven hostie Christus zelf is. Zachtmer mag hun oordeel niet wezen. Ze kunnen in onze weigering om de hostie, als zijnde Christus Jezus zelf, te aanbidden, niet anders dan een roekeloos verachting van het heilige Gods zien.

Doch even beslist staat daar dan onzichzams ook tegenover, dat wij, die ontkennen dat de hostie in Christus veranderd wordt, en die dus in de hostie niets zien, dan een stuk brood of oewel, de hulde en aanbidding aan dit stuk brood of aan dezen oewel toegebracht, niet anders kunnen noch mogen beoordeelen, dan als stuitende en schriklijke afgoderij.

Die twee harde oordeelvellingen moeten alzo kras en scherp tegenover elkander staan, juist overmits er in het heilige niet te transigeren valt. Een Roomsche die onze verachting van de Mis niet brandmerkt als verachting van het heilige Gods, zou daardoor verraden, dat hij zelf reeds niet meer ten volle aan de transsubstantie vasthield. En omgekeerd een Calvinist, die ook maar één oogenblik aarzeld, hetgene in de Mis geschiedt als stuitende afgoderij te veroordeelen, zou daardoor toonen, dat hij zelf in schepselvergoding niet zoo stuitende zonde ziet.

Toch wane men niet, dat deswege over en weder kwade trouw behoefte ondersteld te worden. De Roomsche, die vreed van zin is en menschkundig oordeelt, zal nooit zeggen, dat een Calvinist eigenlijk wel weet en geloof dat de hostie in Christus veranderd is, en dat hij juist daarom in die hostie Christus veracht en verwerpt. Och, neen,

zulk een verstandige Roomsche vat zeer goed, dat een Calvinist niets van dit Miswonder geloof, in de hostie dus niets dan brood ziet, en juist deswege weigert voor een stuk brood te knielen. En evenzoo staat het onzichzams. Geen enkel verstandig Calvinist zal bij zich zelf denken: „Als mijn Roomsche landgenooten voor de hostie knielen, weten ze uitnemend wel, dat deze hostie enkel gewoon brood is, maar uit lust om afgoderij te plegen buigen ze zich eerbiedig voor dien oewel, en verhalen dan aan anderen dat die oewel Christus is. Veeleer omgekeerd doorziet en verstaat elk verstandig Calvinist zeer wel, dat de Roomsche die voor de hostie zich neerknielt, dit metterdaad doet in het geloof en in de onderstelling, dat hetgene daar wordt opgeheven, niet langer brood is, maar overgving in den heiligen persoon van den Christus.“

Wat de Calvinist en de Roomsche ten deze tegen elkander hebben, is dus van Roomschen kant, dat wij niet in het Miswonder gelooven, en deswege niet voor de hostie knielen; en onzichzams, dat hij in de Mis een wonder aanneemt dat niet bestaat, en deswege zich voor de hostie neerknielt. Wanneer dus de Roomsche ons eigerlijke heilighennis, en wij hem stuitende afgoderij verwijten, bedoelen we dit niet in onderwerpelijken zin, alsof de Roomsche ons veracht van tegen beter weten in, alzo te handelen, of wij hem betichtten zouden, van opzettelijk afgoderij te plegen; maar spreken we over en weer slechts uit, dat telijck en afgezien van de intentie, er óf heilighennis door ons, óf wel afgoderij door de Roomschen gepleegd wordt.

Hiermee is natuurlijk volstrekt niet beweerd, dat elk priester die de Mis bedient, de zaak zoo ernstig opneemt, of ook, dat elk Roomsche, die voor de hostie knielt, zoo diep met zijn geloof in het Miswonder zou indringen.

Integendeel, onder de Roomschen, zoo goed als onder ons, zijn er altoos velen geweest, die zonder veel aankleving der ziel of roering van het gemoed onder het heilige verkeer, en meer op den sleur af meelepen. Hoe dit onder de Protestanten soms onder den heiligen Doop toegaat is voor niemand een geheim, en zoo zal het bij de Roomschen onder de Mis ook wel zijn. Alle persoonlijk oordeel laten we daarom rusten, en constateeren slechts dat de Roomsche, voor zoover hij Roomsche heeten mag, aan het Miswonder geloof en er daarom voor neerknielt, terwijl omgekeerd de Calvinist, voor zoover hij Calvinist is, het geloof in het Miswonder voor zelfmisleiding houdt, en deswege het knielen voor de hostie alkeurt als stuitende afgoderij.

Vraagt men nu of „afgoderij“ door ons dan in denzelfden zin bedoeld wordt, als de „afgoderij“ der heidensehe naties, dan aarzelen we geen oogenblik, wat het wezen der zaak betreft, deze vraag toestemmend te beantwoorden, mits men zich van de heidenen maar geen verkeerde voorstelling maakt. Denkt ge u toch onder de Buddhisten in Indië, of onder de volgelingen van Kon-fut-se in China, dan behoefte er geen

woord aan de vraag verschild, of alle Buddhisten nu bij elke acte van aanbidding ten volle inleven in wat ze doen. Dit is natuurlijk niet zoo. Ook bij hen bederft het werktuiglijke alle aanbidding en drijft de groote menigte op den stroom mee, zonder te weten wat ze doen. Dit echter beslist de zaak niet, want ditzelfde verschild doet zich ook in de Protestantsche gezinnen en in de Protestantsche kerken voor. Vraag u maar eens af, hoe dikwijls de oogen in het gebed gesloten en de handen gevouwen worden, zonder dat er van eenige zielsverheffing of eenig wezenlijk gebed sprake is. Nu is zeer zeker dit werktuiglijk en onnadenkend en ongevoelig verkeer onder het heilige een groote zonde, maar het is geen bijzondere heidensehe zonde. Ook hier toch geldt het woord van Paulus tot de Joden: „Gij die anderen oordeelt, doet deszelfde zonde.“

Om de vraag te beantwoorden, of de heidenen in hun afgoderij opzettelijk bedrog plegen, dan wel, als slachtoffers van zelfmisleiding, wanen goed te doen, moet deze zonde van het machinale en ondoordachte hier dus buiten rekening blijven, en moet alleen op hun daad als daad gezien, voorzover ze feitelijk in die daad een acte van hun persoon leggen. En neemt men nu zoo de heidensehe afgoderij, dan is er geen quaestie van, of ook de heidenen meenen werkelijk, dat ze door de hulde en aanbidding, die ze aan hun afgoden bewijzen, eere bieden aan die oneindige Macht, die hemel en aarde regeert. Calvin en alle goede Calvinisten hebben, op het voetspoor der Heilige Schrift, dan ook steeds erkend, dat ook in deze heidenen nog een overblijfsel van natuurlijke Godskennis is; een Godskennis die het spoor bijster was geraakt; en die zich nu uitte in de zondige aanbidding van het schepsel. Ten bewijze waarvan dan gewezen werd, op de groote offers, die zij zich voor hun afgoden getroosten; op de kwellingen en zelfkastrijdingen die ze op zich namen; en niet minder op het hartstoehtelijk fanatisme, dat uitbrak, zoodra men hun afgoden dorst aan te randen. Hieruit toch blijkt ten duidelijkste, dat wie zulke dingen doen, meenen wat ze zeggen, en dus metterdaad in het geloof verkeer, dat de oneindige Macht die hemel en aarde regeert, op een voor hen onverklaarbare wijze zich hecht aan of woont in dat afgodsbeeld, dat ze voor zich zien. Want wel weten ze, dat dit afgodsbeeld door een smid of timmerman of beeldhouwer gemaakt is, maar ze meenen ook, dat de Eeuwige Macht zich op een wonderbare wijze met dit beeld of deen fetsch vereenigd heeft.

Voor de latere studien der godsdienstwetenschap, hebben ten deze een billijk oordeel leeren vellen, en een meer menschelijk oordeel ook over de heidenen mogelijk gemaakt; zoo zelfs, dat thans door niemand meer wordt staande gehouden, dat de heidensehe afgoderij rijen steunen zouden op opzettelijk bedrog, of moedwillige schepselvergoding. Bijna overal toch zijn de duidelijkste sporen ontdekt, hoe al deze afgoderijen slechts vormen waren, waaronder de algemeene drang tot aanbidding van de eeuwige en

oneindige Macht op zeer onderscheidene wijzen voldoening zocht.

Slechts hierin zondigde deze godsdienstwetenschap, dat ze deswege de Heidenen verontschuldigde; voor de naderking van den vloek der zonde geen oog had; en niet besefte hoe al zulke schepselaanbidding, uit wat oorzaak ook ontstaan of opgekomen, altoos is en blijft een hoorn aan den Heere der heicherschen aangedaan, een rechtstreekse overtreding van zijn gebod en een gansch goddeloos miskenning van zijn majesteit. Een zonde alzo, die niet daarin moet gezocht, dat de Heidenen tegen beter weten in, bij manier van opzettelijk bedrog, voor een afgodsbeeld knielen, maar in de verdorvenheid van hun hart, die de kennis van den eenig waren God deed te loor gaan, en uit de zondige bewegingen en overleggingen van hun bewustzijn deze afgoderijen ongemerkt deed opkomen. De godsdienstwetenschap wordt zelve door een zondigen trek van het bedorven hart beheerscht, en kan daarom voor deze diepe zonde der afgoderij geen religieus besef meer hebben. En zoo is het geschied, dat ze al deze afgoderijen niet langer als afgoderij dorst brandmerken, en ze ons als „godsdiensten“ van lagere ontwikkeling heeft aangedeld. En dit nu mag niet, omdat we God moeten liefhebben ook met ons verstand, en dus ook in onze wetenschap ons te stellen hebben onder de tucht van het gebod en de wet des Heeren. Uit dien hoode kan een Calvinist er dan ook geen vrede mede nemen, dat de dusgenaamde godsdienstwetenschap het zondige uit de afgoderij wegcijfert, en blijft hij in de eerediensten der Heidenen, wel waarlijk alkeuringwaardige en schuldige overtreding van Gods gebod, en als zoodanig „afgoderijen“ zien en geen „godsdiensten“. Zonde is niet een lagere trap van heilighed maar staat tegen heilighed over; en zoo ook is „afgoderij“ niet een lagere trap van godsdienst, maar staat tegen godsdienst over; en het is deswege dat ook de wetenschap den naam van „godsdienst“ alleen mag geven, aan wat waarlijk dienst van God is, en al wat tegen dien dienst des Heeren ingaat als zonde heeft te brandmerken.

Nu zou het uiteraard ongerijmd wezen, in dezen opgelden zin te zeggen, dat de Roomsche kerk een kerk van afgoderij is. Immers de Mis is niet al Rome eeredienst, en ongetwijfeld vindt ge ook bij veel Roomsche priesters en leeken innige en wezenlijke verhuifing der ziele tot den Drie-eenigen God. Maar voor wat de Mis aangaat moet wel terdege staande gehouden, dat hierin onoverbloemde afgoderij sloop, en wel afgoderij in geheel gelijken zin waarin we die wraken bij de Heidenen. Ook hier toch wordt zomin als bij de Heidenen opzettelijke schepselaanbidding bedoeld. Integendeel, ook hier zooged als bij den Heiden, wordt niet anders bedoeld, dan de eeuwige Goddelijke Macht te aanbidden, en knielt men slechts daarom voor de hostie, omdat men aanneemt dat die eeuwige Goddelijke Macht zich op een geheel onbegrijpelijke en geheimzinnige manier met den oewel, dien men voor zich ziet, heeft vereenigd. En gelijk nu de Heiden, in het diepst van zijn aanbidding niet meer waant een beeld

van steen voor zich te zien, maar onder den indruk verkeert alsof dat steen leeft, besield is, en zijn God is geworden, zoo ook verkeert de Roomschen onder den indruk en in den waan, dat die oewel ophield brood te zijn, en alsnu leeft, besield is en zijn God werd. Zonder eenigen den minsten lust om te knelen, of hard te zijn, kunnen noch mogen we dus op het woord „afgoderij“ hier ook maar iets laten afdingen. „De ware aanbidders zullen den Vader aanbidden in geest en waarheid“; ons zondig hart daarentegen vindt in het ijle van deze geestelijke aanbidding geen bevrediging; deswege gaat het toch weer uit naar iets zichtbaars en tastbaars; en zoodra het dat gegrepen heeft, ligt nu hierin de ontzettende zelfmisleiding, dat het dit zichtbare en tastbare met het geestelijke en goddelijke vereenzelvigt, en alzo het geestelijke in het stoffelijke doet ondergaan.

Al de strijd ligt hier tusschen het zienlijke en den Onzienlijke, tusschen de zichtbare wereld van onze waarneming en de onzichtbare wereld, waar alleen onze geest toe geraken kan. Nu heeft de zienlijke, ongodsdienstige mensch daar geen moeite mede. Hij bekommert zich eenvoudig niet om het onzichtbare, hij vraagt naar den Onzienlijke niet. Wat hij voor oogen ziet en met handen tasten kan is hem genoeg. Voor hem bestaat er dan ook geen mysterie, zomin in zijn eigen ziel, als in de wereld om hem heen; en overmits hij zelf geen dorst naar het ongezien kent, begrijpt hij er ter wereld niets van, hoe andere menschen aan wonderen kunnen gelooven, aan de Schrift zich onderwerpen, en aan Doop of Avondmaal hechten, en dus nog veel minder hoe iemand gelooven kan in de Mis. Om dat alles licht bij. Het wekt zijn spot en bitterheid. En het is door dien zondigen hartstocht gedreven, dat hij ook tegen de Mis zijn woede in allerlei scheldwoorden lucht geeft. Met desulken nu wenschen we geen gemeenschap te hebben, noch mee te zingen in hun choor; uitnemend goed bevassende hoe hun roepen tegen de Mis evengoed onzen Doop en ons Avondmaal treft en eigenlijk een hoornen bedoel van den Eeuwige.

Neen de kust des geloofs bestaat er juist in, om die beide werelden, zoo de onzienlijke als de zienlijke, gelijkelijk vast te houden, en te houden in het juiste verband. Vandaar dat ook bij het heilige Avondmaal de echte Calvinisten nooit zijn met afgedoeld met de Zwinglianen, die bij het heilige Avondmaal eigenlijk niets anders doen dan de onzienlijke wereld loochenen, om niets dan het zichtbare van brood en wijn over te houden. Integendeel steeds hebben de Calvinisten gevoeld, wat de Christelijke kerk alle eeuwen door heeft besef, dat er bij het heilige Avondmaal in twee werelden tegelijk moet geleefd worden, eenzijdig in de wereld onzen zinnen, zoals we daar broeden en wijn waarnemen, maar ook anderzijds in de wereld der onzichtbare dingen; en dat uit die wereld ons toekomt de volle geestelijke gemeenschap met Christus onzen Heere. Doch hiermee ligt dan ook het gevaar voor de hand, dat men bij het Avondmaal het onderscheid tusschen deze beide werelden opheft, en de zichtbare wereld en de onzichtbare wereld in elkaar

De martelaren.

XXXVIII.

JACOB VAN LOO.

Den laatsten Woensdag der maand Januari 1561, tusschen vijf en zes uur in den ochtend, werd er aan de woning van Jakob van Loo (de Loo) den wolkammer te Rijssel geklopt. De huishoer, meenende, dat het zijne knechten waren, opende de deur. Maar in plaats van werklieden stonden er mannen van het gerecht voor hem. Zij kwamen naar binnen en doorzochten het huis. Eindelijk kwamen zij terug met eenige kettersche boeken en grepen Van Loo en zijne vrouw. Beiden werden naar het stadhuis gebracht, waar Van Loo zich terstond aan een ondervraging onderwerpen moest. Hun eerste vraag betrof de biecht, hoelang het namelijk geleden was, dat hij bij den priester gebiecht had. Kon hij dien tijd niet opgeven, hij gaf zijnen rechters toe, dat het wel drie of vier jaren geleden kon zijn, daarbij verklarende, dat hij wel bij den Heere biechtte, maar niet bij den knecht, want deze kon toch niet vergeven, wat tegen den Meester misdaan was. Ook de mis toonde van Loo te verwerpen, omdat zij onschijnbaarlijk was. Opmerkelijk was, dat aan den aanklagende op zijn verzoek, een Bijbel gegeven werd, om daaruit zijne belijdenis te staven. Zelfs liet men hem begaan, als hij de Schrift uitlegde.

Al voortgaande kwamen de rechters op een onderzoek naar Van Loo's belijdenis aangaande het vagevuur. Twee wegen waren er maar, erkende onze martelaar, een ten leven, en een ten doode. Maar dan het vagevuur vroeg men hem, geloofte hij daar niet aan. „Zeker“, zeide hij. „Welk vagevuur“, was de wedervraag. „Deze“, hernam

Van Loo, „dat Christus Jezus door zich zelve de reinmaking onzer zonden heeft te weeg gebracht.“ Ook werd hem voorgeworpen dat hij op een vischdag vleesch gegeten had, wat hij ontkende. Niet dat hij er voor zich zelve eenig beswaar tegen had, maar om niemand ergeris te geven, had hij zich aan de oude gewoonte gehouden. Hoe nauwkeurig zijne vijanden hem bespied hadden bleek hem, toen men hem ondervroeg naar een ramenkunst, ten zijnen huize gehouden op St. Vincentsdag. Ja, hij had toen een bijeenkomst gehouden met vijf of zes personen, waarvan hij eenigen noemde, op de vraag des rechters. Toen vroegen zij hem naar „onzen broeder Geydo“, schreef Van Loo later, hiernede doellende op den bekenden Guido de Bray (Bres), die in de d'gen meermalen in Rijssel was en talrijke vergaderingen hield. Van Loo moest hierop antwoorden, dat hij een enkele maal in zijn gezelschap geweest was, maar vaker in dat van Robraes Ogner (die in 1556 verbrand was).

Nauwelijks was het gerucht verbreid, dat Van Loo gevangen genomen was, of de gemeente van Rijssel gedacht haren broeder en schreef hem brieven van troost en opbeuring, hem tevens vermanende te volharden. En Van Loo, hij schreef haar terug, naar zijne ervaringen voor de rechters meedeelende en toeroepende, „dat hij wandelt, zooals het behoort, in het beroep, waarin God u geplaatst heeft, en zorg draagt om te wandelen naar het Evangelie van onzen Heere Jezus Christus.“

Den kerker, waarin onze martelaar nu de pijnbak, straks den brandstapel wachtte, beschreef hij in een zijner brieven als een vertrek, in het vierkant slechts vier treden groot, „en waar ik geen meer licht kon ontvangen dan door twee kleine spleten, die zoo nauw zijn, dat men er nauwelijks een vinger in steken kan.“

Wij hebben hierboven gezien, dat zijne vrouw met hem gevangen genomen was. Harer gedacht hij ook bij zijne broeders, hen smeekende haar, „zoo zij uit hare gevangenis verlost wordt“, in hunne liefde en zorg op te nemen. Het tweede onderzoek, dat Van Loo den 4en Februari

ondergaan moest, duurde bijna 5 uren. In dien tijd moest hij hun verklaren, wat de bedienaren des Woords in de Gereformeerde kerk waren, en waarom hij de biecht, de mis en de 5 sacramenten der Roomsche kerk verwierp. Deze gesprekken waren eene herhaling van die, welke vroeger gehouden waren. Iets anders was hun vraag naar een boekje van Guido de Bres over 1 Tim. V, waarin hij tegen de paapsche beloften te veld geurokken was. Dit boekje hadden zij gevonden in het huis van Van Loo. „Wat betekenen de woorden paapsch en papijs?“ vroeg er een. „Iemand, die handelt en leeft naar de bevelen van den Paus“, was het wederwoord. „En wie zijn die“, vroegen de rechters weer. Hierop antwoordde de martelaar: „Zij die tegen Gods Woord handelen.“ Om hem in verwarring te brengen, beweerden zij toen, dat dan „St. Pieter“ ook tegen God gehandeld had, omdat hij Paus te Rome geweest was. Maar hij antwoordde zonder aarzelen, dat zij (hem) dit niet met geschiedkundige zekerheid, noch met Gods woord konden bewijzen.

De prediking der pastoors verklaarde Van Loo niet te willen hooren, omdat zij van de genade niet spraken, maar wel van de werken, als weg om behouden te worden. Zij meenden dat dit in overeenstemming was met hetgene de Heere Jezus in de gelijkenis van den oordeelsdag had gezegd, toen hij de gezegenden zijns vaders toeriep: Gij hebt mij gespijzigd, toen ik honger had. Van Loo herinnerde hun echter, dat werken niet de grondslag der zaligheid was, want dat de Heere den zijnen toeroepen zou: „Bewijst het koninkrijk Gods dat u bereid is van voor de grondlegging der wereld.“

Dat Van Loo zich niet altijd even gemakkelijk voor zijne rechters in den kerker voelde, bleek bij zijnen broeders zelf, zeggende: „En opdat zij niet denken zouden, dat ik u met een te groote vermetelheid zou willen be-driegen, kan ik niet zeggen, dat mijn vleesch alzo is gedood, dat ik geen aanvechtingen in mij zou gevoelen. Waarlijk, sedert ik hier gevangen zit, heb ik zeer zware gevoeld, die zeer bedenkelijk waren.“ Deze aanvechtingen

werden vermoord, door de redeneeringen zijner vrouw, dat hij wel verlost zou kunnen worden, of door die van sommige broeders, die, om eigen lafhartigheid te dekken, zeiden, dat Van Loo zich had laten vangen, hetgeen niet noodig was geweest. „O, mijne vrienden! ja nog eens, mijne vrienden! zij allen te samen, aan wie de Heere zijne kudde ter bewaring gegeven heeft, spaart uzelve niet“, schreef hij hierop zijnen broederen.

Aangrijpend is het broederlijk schrijven, dat Van Loo aan Guido de Bres gericht heeft. Hij vermaande hem om te volharden. „Verlaat Nederland niet, en zie niet naar hem, die de paatsen zoeken om hun gemak te houden!“ Nog verscheidene ondervragingen had de martelaar ondergaan waarin hij openlijk uitkwam voor alles, wat Gods Woord zeide en hemzelven betrof. Vreemde hij echter anderen in gevaar te brengen, dan antwoordde hij ontkennend.

Eindelijk kwam de ure, dat het vonnis over hem zou uitgesproken worden. „O, Heere, reken hun deze zonde niet toe, want zij weten niet wat zij doen.“ riep hij toen hij vernam, dat hij veroordeeld was, om levend verbrand te worden. Het deed hem toch smarte aan, dat zijne vijanden zich zoo verhardden tegen de waarheid. Wat hem zelve betrof verhoefde hij zich, dat zijn wensch zou vervuld worden, bij zijne gevangenneeming uitgesproken, dat hij om den naam des Heeren zou mogen sterven. Den 16en Februari 1561 werd hij ontrekter vier uur des middags naar de strafplaats gebracht, waar hij zeer standvastig mocht blijven, terwijl hij voortdurend voor zijne vijanden had. Zelfs in zijne stervensuren moesten zijne vijanden hunne spottlust aan hem koelen. Toen hij namelijk, als naar gewoonte, met ketenen was vastgemaakt, spottte een zijner rechters met hem zeggende: „Ziet hem daar in groote eer aan zijne tafel; hij heeft ook zijne serveten“, waarmede hij de ijeren ketenen bedoelde. Zoo bleef de wereld hem vervolgen totdat de Heere hem buiten haar bereik stelde in zijnen hemel. DE GAAY FORTMAN.